

Малий агробізнес. Як виживають молочарі під час війни

Війна між Україною та Росією не могла не позначитися на молочному скотарстві. Порушені маркетингові ланцюги породили проблеми як з доставкою молока на переробку, так й з доставкою молочної продукції до кінцевого споживача. Виникли проблеми з постачанням кормів, ветеринарних препаратів (часто імпортованих). Господарства втрачають працівників, котрі йдуть чи то воювати проти російських загарбників, чи то переїжджають подалі від зони бойових дій, що є дуже чутливим фактором.

Про досвід функціонування малих молочних ферм розповідає Іван Свиноус, професор Білоцерківського національного аграрного університету, доктор економічних наук

У ФГ «Томилівське» отримують 7500 кг/рік молока на корову

Фермерське господарство «Томилівське» розташоване у селі Томилівка, Білоцерківського району, Київської області. Його засновником та власником є фермер Сергій Вахній. Господарство обробляє 500 гектарів землі та утримує 77 корів.

У господарстві працює, зазвичай, не більше п'яти залучених працівників, що живуть неподалік. Їхня близькість до господарства стала перевагою: в умовах ведення військових дій, суттєво скорочує ймовірність небезпеки для життя, завдання шкоди здоров'ю працівників в процесі їх переїзду до місця основної роботи і назад. Та все ж, щоб мінімізувати такі ризики, для працівників молочної ферми були створенні соціально-побутові умови для ночівлі, відпочинку безпосередньо на фермі.

Перебої із забезпеченням електроенергії ставлять під загрозу процес доїння та первинної переробки молока. У господарстві «Томилівське» подібну проблему вирішували за допомогою звичайних генераторів струму, які забезпечували електричною енергією доїльні установки, охолоджувачі молока та інше обладнання, що використовується в технологічному процесі.

«Томилівське» відносно невелике, як для України, господарство. Тут все поряд: сховище кормів, комбикормовий цех. Якісні корми поряд зі стадом. Чи не тому у господарстві високий рівень продуктивності корів - близько 7500 кг/рік молока в розрахунку на кожну корову, при його жирності 4 %.

Утримання худоби під час активних бойових дій

У господарстві з наближенням військових дій корів та молодняк ВРХ не випускали на вигульні дворики. Вони знаходились на прив'язному утриманні, що негативного відображалось на їх продуктивності та якості молока. Нині, коли зона військових дій залишила межі Київської області тварини весь вільний час (за винятком періоду доїння), в тому числі і телята, перебувають на свіжому повітрі у спеціально відведених загонах. Дотримання подібних заходів відповідає європейським нормам поводження з сільськогосподарськими тваринами.

В перший же тиждень війни відбулася зупинка Білоцерківського молочного комбінату – основного споживача молока ФГ «Томилівське». Сергій Вахнієм було прийнято радикальне рішення: роздати молоко всім бажаючим, особливо жителям міста Біла Церква. А також забезпечити молоком заклади харчування в суб'єктах критичної інфраструктури, територіальної оборони тощо. Тут не було «економіки» - була позиція громадянина: допомогти людям у критичний час.

Ворога українська армія витіснила з території Київщини... Щодня в трьох торговельних точках міста Біла Церква реалізується 1000 -1100 кг молока ФГ «Томилівське». При цьому торгівля здійснюється в спеціально відведених місцях та з дозволу органів управління Білоцерківської територіальної громади. Щодня, перед тим, як продавати молоко, проводиться дослідження місцевою лабораторією на відповідність нормативним значенням показників якості молока. Близько 1000 кг молока фермерське господарство продає Білоцерківському молочному комбінату.

Плани на майбутнє – збільшити кормовий клин

Попри складні умови, господарство планує майбутнє: сформовано поголів'я теличок, які в період статевої охоти будуть запліднюватися спермою високопродуктивних бичків племінних заводів Київської області; зростає кормовий клин в структурі посівних площ фермерського господарства.

Розвиток тісних інтеграційних зв'язків з місцевими молокопереробними підприємствами та роздрібною торгівлею, здійснення власної фірмової торгівлі, співпраця з територіальною громадою, органами виконавчої влади задля постачання молока до закладів дошкільної і шкільної освіти, охорони здоров'я, для збройних сил – є, зі слів Сергія Вахнюка, важливими завданнями ФГ «Томилівське».

Досвід молочарського особистого господарства на Білоцерківщині

Близько три чверті поголів'я молочного стада в країні утримується у господарствах населення. До війни кожна родина мала певні надії на покращення свого матеріального

стану за рахунок надходження від реалізації молочної продукції. Проте війна і тут вносить корективи... Внесла вона й корективи у діяльність особистого селянського господарства Любові Шабельної із села Піщане Білоцерківського району Київської області, де утримується 4 корови та обробляється 1,56 гектарів землі.

В перші ж тижні війни виникла проблема збуту виробленого молока, викликана не тільки зупинкою Білоцерківського молочного комбінату, а й призупиненням стійкого автобусного сполучення з містом Біла Церква – основного місця збуту молока та молокопродуктів. У зв'язку із закриттям роздрібних продовольчих ринків, також суттєво скоротилися можливості збуту молочної продукції.

Водночас у селі з'явилися переселенці з тимчасово окупованих територій України. Саме вони отримували значну кількість молока безоплатно з ОСГ пані Шабельної, бо війна – це одна біда на всіх.

Інша частина виробленого молока та перероблених молокопродуктів реалізовувалася за мінімальними цінами сільським жителям.

Висока загроза авіаударів, навіть по сільських населених пунктах, а також введення певних адміністративних обмежень щодо пересування жителів змусила власників корів утримуватися від випасання їх в череді, а також облаштувати вигульний простір для корів поблизу дому. Добре, що органами місцевого самоврядування було дозволено здійснювати косіння трави для годівлі на виділених ділянках при дотриманні певних норм і правил, що регламентується нормативно-правовими актами щодо запровадження воєнного стану в країні.

Відновлення автобусного сполучення між селами та Білою Церквою, відновлення діяльності роздрібних продовольчих ринків дають можливість доставити до споживачів продукцію таких господарств, як у пані Шабельної.

Як будуть розвиватися молочарські ОСГ?

Тут є чимало проблем і невизначеностей щодо подальшого нарощення чи хоча б збереження поголів'я корів в умовах війни.

Невирішеність на рівні органів місцевого самоврядування щодо випасу корів, сінокосіння суттєво загострює проблему забезпеченості кормами.

Нестабільність роботи громадського транспорту теж додає проблем дрібнотоварним виробникам молока. Чи не тому власники 2-х і більше корів села Піщане часто схильються до скорочення поголів'я до рівня власного самозабезпечення та покриття потреб в молоці та молокопродуктах родичів?

Господарства населення (ОСГ) упродовж тривалого часу фактично не мають державної підтримки на відміну від сільськогосподарських підприємств. Проте, в період запровадження воєнного стану, коли полиці магазинів були порожніми, міські роздрібні продовольчі ринки не працювали, саме ОСГ стали чи не єдиним постачальником молочної продукції для місцевого населення.

6 травня 2022 року набрав чинності наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Гігієнічних вимог до дрібнотоварного виробництва та обігу молока» від 7 квітня 2022 р. № 209. Цим документом встановлюються гігієнічні вимоги до первинного виробництва та обігу молока від сільськогосподарських тварин, які утримуються дрібнотоварними виробниками, в тому числі такими, як у пані Шебельної, а також до пунктів заготівлі молока. В Мінагрополітиці переконані, що реалізація наказу зменшить навантаження через скасування надмірно деталізованих і неактуальних вимог до дрібнотоварного виробництва молока та його обігу. Сподіваємося, що так і станеться, тому жителі села Піщане передумують скорочувати поголів'я, й незабаром у цьому селі з'являться нові молочарські фермерські господарства, такі як «Томилівське».

Академік Олександр Чаянов, розстріляний радянською владою, майже 100 років тому писав: «... у грізну годину, коли виявляться безсилями всі методи підприємництва, коли економічна криза та удари організованого противника будуть змітати наші підприємства, для нас можливий єдиний вірний шлях порятунку ... перекласти тягар удару на плечі того Атланта, яким тримається ... все народне господарство нашої Батьківщини ... на плечі селянського господарства». Не забути про це нам зараз і після перемоги над ворогом також...

Молочарі - малі, середні та великі – щоденно роблять власний внесок у справу наближення нашої перемоги: забезпечують молочними продуктами українських споживачів, а також забезпечують експортний потенціал молочного сектору України.

[Джерело](#)